

Terenska nastava učenika Druge gimnazije Varaždin u Spomen-području Jasenovac

**Bruno Bogović, mag. edu. pov. et.
mag. edu. soc.**

Nikola Slunjski, prof.

Mirjana Zagorc, prof.

Druga gimnazija Varaždin

Gradivu o Drugom svjetskom ratu u nastavi Povijesti na Drugoj gimnaziji Varaždin pridaje se izuzetna pažnja. Kroz zadane domene Kurikuluma za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019.) nastavnici Povijesti Druge gimnazije Varaždin jasno, učinkovito i nedvosmisleno poučavaju učenike 4. razreda o:

- uzrocima, obilježjima i posljedicama antisemitizma u Hrvatskoj, Europi i svijetu
- Holokaustu, progonima i stradanjima ljudi u totalitarnim režimima na rasnoj, ideološkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi
- Drugom svjetskom ratu kao najvećem oružanom sukobu u povijesti čovječanstva (bojišta, vojne operacije i zaraćene strane)
- okolnostima stvaranja Nezavisne Države Hrvatske i antifašističko-partizanskog pokreta u Drugom svjetskom ratu u Hrvatskoj i Jugoslaviji.

Kroz tematski blok o Drugom svjetskom ratu učenici usvajaju (odgojno-obrazovne ishode) znanja o štetnostima nacionalističkih i rasističkih ideologija – koje su uzročnici najvećeg ljudskog stradanja u 20. stoljeću – Holokaustu. Uz to, odgojni ishodi, stvarajući bazu znanja, usmjeravaju mlade k (su)stvaranju mirne budućnosti, životu nenasilja i, posebice, pluralnom suživotu u zajednici. Nastavnici Druge gimnazije Varaždin učenike potiču i da što više znanja i vještina usvajaju povezujući nastavne sadržaje različitih nastavnih predmeta, a terenska nastava odličan je primjer korelacije nastavnih sadržaja iz Povijesti s nastavnim sadržajima iz Geografije. Temeljni je geografski koncept, prema Predmetnom kurikulumu Geografije, Prostorni identitet. Uz ostale elemente on uključuje i nacionalni identitet te svijest o važnosti izrastanja u odgovornog i savjesnog građanina. U ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda u 4. razredu gimnazije, a u okviru koncepta Prostorni identitet, nastavnici potiču učenike na uspoređivanje ostvarivanja ljudskih prava na primjerima iz Hrvatske i svijeta danas i u prošlosti te na aktivno sudjelovanje u promicanju ljudskih prava.

Da bi učenici odrasli u tolerantne osobe koje poštuju različitost i promiču multikulturalnost, važno ih je upoznati s primjerima kršenja ljudskih prava u prošlosti i u svijetu i u njihovoj domovini. Geografija pritom doprinosi Povijesti dajući joj prostorni kontekst u objašnjavanju uzročno posljedičnih veza i procesa. Kako bi se znanja prenesena gradivom (od nastavnika do učenika) stvarno i razumjela u svijetu vlastitog okruženja, o ovoj je tematici poželjno ponuditi i izvanučionički sadržaj – koji će dodatno potaknuti na otkrivanje i komunikaciju s drugima (stručno-kvalificiranim akterima). Upravo kako bi se dobivena znanja iz gradiva mogla primijeniti u praksi (spoznati povijest urojnenu u lokalni kontekst), nastavnici Druge gimnazije Varaždin odlučili su tijekom veljače 2023. godine organizirati terensku nastavu – posjet Javnoj ustanovi Spomen-području Jasenovac.

Cilj je ove terenske nastave bio obići mjesto masovnog stradanja civilnog stanovništva tijekom Drugoga svjetskog rata kako bi učenici spoznali svu štetnost raznih nacionalističkih i rasističkih ideologija te razvili i njegovali ideju tolerancije, mirnog suživota i poštivanja drugih nacija i vjera. Ovakva je aktivnost, nakon ukidanja epidemioloških mjera koje su vrijedile tijekom pandemije COVID-19, nanovo omogućena od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Izvanučionička (terenska) nastava u Spomen-području Jasenovac omogućena je uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, uz stručnu pripremu i stručno vođenje djelatnika JUSP Jasenovac. Proces je takav da škola treba izravno dogovoriti termin i detalje vezane uz posjet s Javnom ustanovom Spomen-područje Jasenovac, a zatim ispunjeni obrazac šalje na e-adresu Ministarstva. Nakon odrađene terenske nastave Ministarstvo će refundirati troškove prijevoza, smještaja, prehrane i putnih naloga za učitelje/nastavnike. Dogovoreno je da po dolasku na lokaciju stručno vodstvo provede učeničku grupu i nastavnike kroz teren Spomen-područja Jasenovac, a zatim i postavu Memorijalnog muzeja.

Učenici su od stručnog vodstva JUSP Jasenovac mogli čuti detaljnu povijest zbiivanja na prostoru kompleksa i spoznati koliko su prirodno-geografska obilježja prostora (reljef, klima) bila važna za lokaciju koncentracijskog logora Jasenovac. Po završetku stručne ture za učenike su pripremljene grupne aktivnosti radioničkog tipa. Obrazovni program Spomen-područja Jasenovac usmjeren na učeničku populaciju sastoji se od: (...) stjecanja temeljnih znanja o Drugom svjetskom ratu, ustaškom režimu, stradanju žrtava fašizma i antifašističkom otporu, zatim da usvoje vještine kritičkog mišljenja i samostalnog prepoznavanja društvenih procesa koji mogu dovesti do rušenja demokratskih vrijednosti, te na kraju da usvoje pozitivne stavove i vrijednosti o demokraciji, toleranciji i nenasilnom rješavanju sukoba. Program (op. a. rada u malim grupama) sastoji se od četiri dijela: pripreme, radnog razgledavanja stalnog postava, rada u obrazovnoj učionici i završnog dijela (...) gdje učenici artikuliraju svoje stavove i osjećaje stečene tijekom rada u Obrazovnom centru JUSP Jasenovac.” (JUSP Jasenovac, Obrazovni program, <https://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=9385>).

Učenici su uz pomoć izvorno izloženih dokumenata i ostalih izložaka u Memorijalnom muzeju odgovarali na tematski postavljena pitanja i tako sumirali, odnosno izložili naučeno. Posebna je vrijednost ovakvih radionica što kod učenika potiče i zahtijeva korištenje različitih aktivnosti usmjerenih k ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda. Učenici se susreću s izvornim dokumentima, fotografijama, novinskim člancima, osobnim svjedočanstvima koje moraju analizirati uz pomoć metodičko pripremljenih pitanja. Time se učenici pretvaraju u prave male povjesničare – istraživače. Osim toga, od njih se zahtijeva i pažljivo promatranje, neposredan dodir s povijesnim izvorima i analiza muzejskih eksponata jer se na neka pitanja iz radionica jedino tako mogu naći odgovori.

Dakle, radionice odlično kombiniraju izlaganje muzejskog kustosa, analizu dokumenata i rad s eksponatima u Muzeju. Na kraju učenici prezentiraju rezultate svojeg rada. Time je praktički zaokružena cijela nastavna tema Holokausta na prostoru Hrvatske koja je obrađena sustavno, temeljeno na principu zornosti što bi trebalo pridonijeti trajnijem usvajanju znanja o tom tragičnom razdoblju ljudske povijesti.

Ova je terenska nastava doprinijela realizaciji dobivenog znanja na predmetima Povijesti i Geografije, ali i očekivanju međupredmetnih tema Građanski odgoj i obrazovanje te Osobni i socijalni razvoj. Model istraživačkog (grupnog) rada, spušten na lokalni kontekst ljudskog stradanja u 20. stoljeću, pridonio je shvaćanju učenika o važnosti postojanja demokratskog društva te važnosti tolerancije, poštivanja različitosti i promicanja mirnog suživota. Samo ako svaki pojedinac njeguje i razvija ovakve osobine, može takvo biti i cjelokupno društvo te se tragični događaji iz prošlosti, poput događaja o kojem su učenici učili na ovoj terenskoj nastavi, neće ponoviti.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Bogović, B., Slunjski, N., Zagorc, M. (2023). Terenska nastava učenika Druge gimnazije Varaždin u Spomen-području Jasenovac. *Poučavanje povijesti*, II(2), 16–18.

